

Rossa. Wileńska nekropolia

Wystawa zorganizowana przez Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA poświęcona jest wileńskiemu cmentarzowi Na Rossie. To najcenniejszy ze starych cmentarzy Wilna, malowniczo położony na wzgórzach porośniętych starodrzewem. Przedstawia ogromną wartość historyczną, jako miejsce pochówku wielu znanych osób, a także wartość artystyczną, ze względu na cenne obiekty sztuki i architektury sepulkralnej. Cmentarz ten, będący częścią polskiego dziedzictwa znajdującego się poza granicami kraju jest również istotnym elementem dziedzictwa i tożsamości współczesnej, niepodległej Litwy.

Nekropolię szczególną troską otacza Społeczny Komitet Opieki nad Starą Rossą, pozyskując fundusze z publicznych zbiorów oraz od prywatnych darcywicieli. Współpracuje również z polskimi organizacjami pozarządowymi prowadzącymi prace konserwatorskie, m.in. dzięki dotacjom polskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2018 strona litewska podjęła projekt rewitalizacji cmentarza finansowany za środków unijnych i samorządu miasta Wilna.

Wystawa jest pokłosiem prac dokumentacyjnych prowadzonych w latach 2013-2016 na cmentarzu Na Rossie, które zrealizowane zostały w ramach grantu z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie we współpracy z Litewskim Uniwersytem Edukologicznym (lit. Lietuvos edukologijos universitetas). Jednym z efektów prac jest dostępny on-line katalog pomników nagrobnych: cmentarznarossie.sztuka.edu.pl

Rasos. Vilniaus nekropolija

Lenkijos Kultūros Paveldo Užsienyje Nacionalinio Instituto POLONIKA organizuota paroda yra skirta Vilniaus Rasų kapinėms. Šios vaizdingai pasklidusios tarp senais medžiais apaugusių kalvų kapinės laikomos pačiomis vertingiausiomis iš visų Vilniaus kapinių. Nenusakomos istorinės reikšmės vieta, kur palaidota daug žinomų asmenų, nemažiau svarbi ir meniniu požiūriu, dėl čia esančių ypatingų kapinių meno ir architektūros objektų. Šios kapinės yra ne tik lenkų kultūros paveldo esančio užsienyje dalis, bet ir svarbus nepildusimos Lietuvos šiuolaikinio paveldo bei tapatybės elementas. Su ypate dideliu rūpesčiu šie nekropolija globoja Senųjų Rasų priežiūros visuomeninis komitetas, kuris savo veidui lėšas kaupia rinkdamas visuomeninės bei privačių asmenų aukas, taip pat bendradarbiavimo su Lenkijos nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios vykdo restauravimo darbus bei Nacionalinio Kultūros ir Paveldo Ministerijos dotacijų dėka. 2018 metais Lietuva pradėjo vykdyti ir finansuoti kapinių revitalizavimo projektą.

Ši paroda yra 2013-2018 metais vykdytų Rasų kapinių dokumentacijos tvarkymo darbų rezultatas. Darbus, kurie buvo finansuojami pagal Nacionalinę Humanistikos Vystymo Programą atliko Varšuvos Stefano Wyszyńskiego universiteto Meno istorijos institutas kartu su Edukologijos universitetu Vilniuje. Vienas iš atliktų darbų yra antkapinių paminklų katalogas on-line: cmentarznarossie.sztuka.edu.pl

The Rasos Cemetery in Vilnius

The exhibition organized by the National Institute of Polish National Heritage Abroad POLONIKA covers the Rasos Cemetery in Vilnius, Lithuania, the most precious of the old cemeteries in Vilnius. It is situated on picturesque hills covered in old trees and has enormous value both historic, as the burial place of many notable people, and artistic, because of its art and architecture. This cemetery is a part of Polish heritage outside the Polish state, but at the same time it is a significant element of the heritage and identity of the present-day independent Lithuania. The necropolis is under the care of the Committee for the Preservation of the Old Rasos Cemetery, which raises the funds through collections and private donations as well as by means of the co-operation with Polish NGOs which conduct restoration work financed – among others – by the Polish Ministry of Culture and National Heritage. In 2018 a restoration programme was set up by the Lithuanian authorities.

The exhibition is the result of the documentative project conducted between 2013 and 2016 in the Rasos Cemetery. It was financed from a grant within the National Programme for the Development of Humanities and carried out by the Institute of History of Art of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw in co-operation with the Lithuanian University of Educational Sciences (Lietuvos Edukologijos Universitetas). One of the effects of the work is the on-line catalogue of the tombs in the cemetery: cmentarznarossie.sztuka.edu.pl

Autorzy wystawy // Parodos autoriai // Exhibition curated by:
dr hab. Anna Sylwia Czyż, prof. UKSW, dr Bartłomiej Gutowski
Autorzy fotografii // Fotografijos autorius // Photographs by:
Norbert Piwowarczyk, Piotr Jamski z zespołem

Organizator // Organizatorius // Organized by:
Instytut POLONIKA
Instytucja nadzorująca // Prižiūrinti institucija // Overseen by:
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Współpraca // Bendradarbiavimas // Organized in co-operation with:
Narodowe Centrum Kultury
Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Scenografia wystawy // Parodos scenografija // Exhibition design by:
Maciej Stefanski, Robert Pludra, Katarzyna Moszczynska
Opracowanie graficzne // Grafinis sprendimas // Graphic design by:
Anna Stefańska

Honorowy patronat nad wystawą objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Paroda globuojama Kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijos
Exhibition under the Honorary Patronage of the Ministry of Culture and National Heritage

Dzieje cmentarza

- 1792 – uniwersał nakazujący, ze względów sanitarnych, na wystawianie cmentarzy poza obrębem miast
- 1801 – wyznaczenie, poświęcenie i przekazanie terenu cmentarza Zgromadzeniu Księży Misjonarzy
- 1801 – pierwszy pochówek Na Rossie burmistrza Wilna Jana Müllera
- 1801-1810 – wzniesienie katakumb
- 1814 – powiększenie terenu cmentarza
- 1820 – otoczenie terenu cmentarza murem
- 1841-1850 – budowa kaplicy cmentarnej
- Około 1850 – pierwsze pochówki poza granicami cmentarza na Nowej Rossie
- 1882-1888 – wzniesienie wieży przy kaplicy cmentarnej (architekci Cyprian Maculewicz, Julian Januszewski)
- Druga połowa XIX w. – pierwsze prace dokumentacyjne prowadzone przez Antoniego Łazarowicza
- 1920 – założenie cmentarza wojskowego przed Starą Rosą
- Na Nowej Rossie powstają żołnierskie kwatery Polaków i Litwinów poległych w walkach o Wilno
- Lata 30. XX w. Wacław Wejtko i Lucjan Uziębło podejmują próbę dokumentacji cmentarza
- 1935-1936 – przebudowa cmentarza wojskowego i pochówek serca Piłsudskiego
- 1937 – zburzenie jednego skrzydła katakumb
- Lata 40. i 50. XX w. – degradacja i dewastacja cmentarza
- 1958 – rozbiórka pozostałych katakumb
- 1959-1960 – pierwsza inwentaryzacja cmentarza
- 1967 – zamknięcie Starej Rosy dla nowych pochówków
- 1969 – wpisanie Starej Rosy do rejestru zabytków
- 1990 – powołanie Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rosą, rozpoczęcie prac konserwatorskich
- 2013-2016 – dokumentacja naukowa cmentarza (www.cmentarznarossie.uksw.edu.pl)
- 2018 – rozpoczęcie prac renowacyjnych w ramach projektu rewitalizacji cmentarza

Kapinių istorija

- 1792 – uniwersalas, kuriuo remiantis dėl sanitariinių priežasčių kapines buvo privaloma iškelti už miesto ribų
- 1801 – kapinių teritorijos išskyrimas, pašventinimas ir perdavimas Misijonieriams
- 1801 – pirmasis Rasose palaidojamas Vilniaus miesto burmistras Janas Mülleris
- 1801-1810 – pastatomos katakombos
- 1814 – praplėčiama kapinių teritorija
- 1820 – kapinės apjuosiamos mūrine siena
- 1841-1850 – pastatoma kapinių koplyčia
- Około 1850 – pirmieji palaidojimai už kapinių ribų Naujosiose Rasose
- 1882-1888 – prie kapinių koplyčios pastatomas bokštas (architektai Cyprian Maculewicz, Julian Januszewski)
- antroji XIX a. pusė – pirmuosius dokumentavimo darbus vykdė Antoni Łazarowicz
- 1920 – prieš Senąsias Rasas įkuriamos karių kapinės
- Naujosiose Rasose palaidojami pirmieji lenkų ir lietuvių, žuvusių kovose dėl Vilniaus kapiai
- 3-cioji XX a. dekada – pirmieji Wacławo Wejtkos ir Lucjano Uzięblos bandymai surinkti kapinių dokumentaciją
- 1935-1936 – karių kapinių pertvarkymas ir Piłsudskio širdies palaidojimas
- 1937 – nurytiunamos vienos katakombos sparnas
- 4-asis ir 5-asis XX a. dešimtmečiai – kapinių degradavimas ir niokojimas
- 1958 – išardoma likusioji katakombos dalis
- 1959-1960 – atliekami pirmieji kapinių inventarizavimo darbai
- 1967 – Senujų Rasų kapinėse uždraudžiama laidoti
- 1969 – Senosios Rasos įtraukiamos į paveldo paminklų registrą
- 1990 – isteigimas Senujų Rasų priežiūros visuomeninis komitetas, pradedami restauravimo darbai
- 2013-2016 – mokslinė kapinių dokumentacija (www.cmentarznarossie.uksw.edu.pl)
- 2018 – pagal kapinių atnaujinimo programą pradedami kapinių restauravimo darbai

The history of the cemetery

- 1782 – the law ordered the location of cemeteries outside the city walls for sanitary reasons
- 1801 – the cemetery was demarcated, consecrated and handed over to the Congregation of the Mission
- 1801 – the first burial on the cemetery (the person buried was the Mayor of Vilnius Jan Müller)
- 1801-1810 – the catacombs were constructed
- 1814 – the cemetery was enlarged
- 1820 – a brick fence was built around the cemetery
- 1841-1850 – the cemetery chapel was built
- about 1850 – the first burials outside the New Rasos Cemetery
- 1882-1888 – the tower was added to the cemetery chapel (architects Cyprian Maculewicz and Julian Januszewski)
- second half of the 19th century – the first documentary work was conducted by Antoni Łazarowicz
- 1920 – the Military Cemetery was built in front of the Old Rasos Cemetery
- Polish and Lithuanian soldiers killed during the battle of Vilnius were buried in the New Rasos
- the 1930s – Wacław Wejtko and Lucjan Uziębło made an attempt to document the cemetery
- 1935-1936 – the cemetery was rebuilt and Józef Piłsudski's heart was buried
- 1937 – one wing of the catacombs was demolished
- the 1940s and 1950s – the cemetery became degraded and devastated
- 1958 – the remaining catacombs were demolished
- 1959-1960 – the first inventory of the cemetery was carried out
- 1967 – the Old Rasos was closed to new burials
- 1969 – the Old Rasos became a listed monument
- 1990 – the Committee for the Preservation of the Old Rasos was created and restoration works began
- 2013-2016 – the documentation of the cemetery was carried out (www.cmentarznarossie.uksw.edu.pl)
- 2018 – the revitalization programme of the cemetery began

Rossa. Wileńska nekropolia

Rasos. Vilniaus nekropolija

The Rasos Cemetery in Vilnius

1. Niezachowana katakumby cmentarza Na Rossie, lata 90 XX w. / Neišlikusios katalombos Rasų kapinės, XX a. 90-aisiais dešimtimetis. The ruins of the Rasos Cemetery in the 1990s – not preserved until the present day.
Archiwum Kultūros paveldo departamentas

2. Kaplica cmentarna, stan obecny i przed II wojną światową / Kapinių koplyčia, dabar ir prieš II pasaulinį karą. The cemetery chapel, the present day structure and before WWII.
fot. Piotr Jamski z zespołem

3. Widok katakumb na początku wieku XX / Katakombų vaizdas XX amžiaus pradžioje. The view of the catacombs at the beginning of the 20th century.
Biblioteka Nacionalna, spaudtura Pogr. 7089

4. Obel Władysława Syrokomli, drzeworyt, autor Ignacy Chetmicki wj Władysława Umochowskiego / Władysława Syrokomles kapas, medžio raizūnys, autorius Ignacy Chetmicki pagal Władysława Umochowskiego. The tomb of Władysław Syrokomla, woodcut by Ignacy Chetmicki after Władysław Umochowski.
„Kłosy”, nr 195 z 25.03.1869, s. 141

5. Wojskowa misja włoska w Wilnie / Italų karinė misija Vilniuje. The wall of the Italian military mission in the Rasos Cemetery.
„Światowid”, nr 45 z 7.11.1936, s. 3

6. Wązółce Literatów z widokiem na pomnik Marii Pilsudskiej (zm. 1921) / Literatų kalnelis su vaizdu į Marijos Pilsudskos kapą (m. 1921). The Hill of the Literaries and the tomb of Maria Pilsudská (d. 1921).
fot. Bartłomiej Outowski

7. Wązółce centralne z widokiem na pomniki za kaplicą cmentarną i kaplicę Chodzyńskich / Centrinė kalva su vaizdu į pomniklius už kapinių koplyčios. The central hill and the tombs behind the chapel.
fot. Norbert Piwowarczyk

8. Groby żołnierzy Polskich na Nowej Rossie / Lenkų karių kapai Naujųjų Rasų kapinėse. Graves of Polish soldiers in the New Rasos Cemetery.
fot. Piotr Jamski z zespołem

9. Brama cmentarza Na Rossie / Rasų kapinių vartai. The entrance to the Rasos Cemetery.
fot. Piotr Jamski z zespołem

Rossa. Wileńska nekropolia
Rasos. Vilniaus nekropolija
The Rasos Cemetery in Vilnius

1 - 4. Fot. Norbert Piwowarczyk

Kaplica i katakumby na wileńskiej Rossie, akwarela przedstawiająca stan cmentarza w latach 1850-1880 / Kopyčcia ir katakombos Vilniaus Rasų kapinėse, piešinys, kuriame matoma kapinių būklė apie 1850-1880 metus / The chapel and the catacombs in the Rasos cemetery in Vilnius – the picture shows the state of the cemetery in the period from about 1850 to 1880
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, signatura LMAVB_RS F.151-1616

MIEJSCE

„Cmentarz jest rozległy i dziwnie piękny. Samo jego położenie niezwykle: rozkłada się on tarasowato na stoku dość pochylego pagórka. Osobny urok nadają mu rozłożyste stare drzewa, rosnące gęsto i nieregularnie, jak w lesie. Między nimi wiją się swobodnie, wspinają w górę i schodzą w dół ścieżki, snujące się kręto wśród mogił. Tak [...] wygląda najstarsza, najrozleglejsza, trochę dzika i właśnie dlatego najpiękniejsza część tego leśnego cmentarza.

Latem, kiedy przez konary pokryte gęstwą liści ledwie przedzierają się słoneczne promienie, w gałęziach rozspiewają się ptaki, a ziemia pomiędzy grobami okryje się kwieciami leśnym, przeczudny musi być ten cmentarz „Na Rossie”.

A i teraz, o wczesnej wiosnie, piękny jest i pełen cichego, pogodnego smutku. Na drzewach – jak złote gałki – bliższą do słońca nierozwinięte pąki, pod nogami zeszlorzalne suche liście szemrzają, jakby szepotały pacierz za umarłych. (Lucjan Rydel, „Wilno”, Kraków 1915, s. 51).

VIETA

„Kapinės išsklidusios ir keistai patrauklios. Jau pats jų išsidėstymas yra neiįprastas: driekiasi terasomis gana stačiai kylančios kalvos nuoslaite. Ypatingo žavesio suteikia išsikerioję medžiai, augantys tankiai ir nereguliariai, tarytum būtų miške. Tarp jų laisva vaga vingiuoja, kyla ir leidžiasi kalvų nuoslaitėmis takeliai, vedžijantys praeivį tarp kapų. Taip [...] atrodo seniausioji, kiek laukinė ir būtent dėl to gražiausioji šių miško kapinių dalis.

Vasarą, kada pro lapais apžėlusius krūmus prasiskverbia saulės spinduliai, šakose pradeda skambėti paukščių giesmės, o žemė tarp kapų pasidengia miško žolynais, nuostabios turi būti šios kapinės. „Na Rossie”.

O ir dabar, ankstyvą pavasarį, jos yra žavingos, užlietos ramaus, šviesaus liūdesio. Medžiuose – tarytum aukso obuoliai – į saulę spindi dar neišsprogę pumpurai, po kojomis šlama perykščiai lapai, lyg kalbėtų mirusiųjų malda. (Lucjan Rydel, „Wilno”, Kraków 1915, p. 51).

THE PLACE

„The cemetery is vast and strangely beautiful. Its location itself is unusual: it sprawls in terraces on the slope of a quite steep hill. A particular charm is added by massive old trees, standing densely and irregularly, like in a forest. Between them wind the paths, running up and down among the graves. That is the oldest, largest, a little wild and thus the most beautiful part of this forest cemetery.

In summer, when the rays of the sun can hardly push through the branches thickly covered with leaves, with the birds singing in the trees and the ground among the graves covered with forest flowers, this Rasos cemetery must be a place of sheer beauty.

Even now, in early spring, it is beautiful and full of quiet, serene sadness. The buds on the trees glitter in the sunshine like golden nuggets, and last year's leaves rustle under the feet as if they were whispering a prayer for the dead”. (Lucjan Rydel, „Wilno”, Krakow 1915, p. 51).

Fragment mapy z cmentarzem Na Rossie, początek XX w. / Plano fragmentas su Rasų kapinėmis, XX a. pradžia / Fragment of the map with the Rasos Cemetery, early 20th century
Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių biblioteka, signatura LMAVB_RS F.151-1616

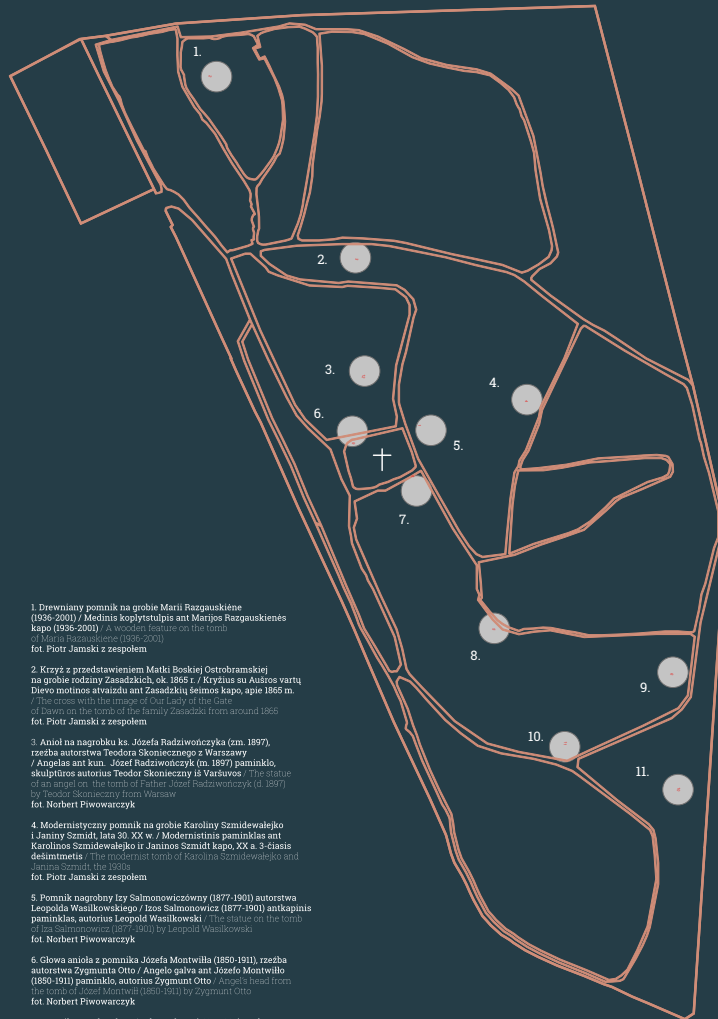
Fot. Norbert Piwowarczyk →

Rossa. Wileńska nekropolia

Rasos. Vilniaus nekropolija

The Rasos Cemetery in Vilnius

1. Drewniany pomnik na grobie Marii Razgauskienė (1936-2001) / Medinis koplytstulpis ant Marijos Razgauskienės kapo (1936-2001) / A wooden features the tomb of Maria Razgauskienė (1936-2001)
fot. Piotr Jamski z zespołem
2. Krzyż z przedstawieniem Matki Boskiej Ostrobramskiej na grobie rodziny Zasadzkich, ok. 1865 r. / Kryžius su Aušros vartų Dievo motinos atvaizdu ant Zasadzkų šeimos kapo, apie 1865 m. / The cross with the image of Our Lady of the Gate of Dawn on the tomb of the family Zasadzki from around 1865
fot. Piotr Jamski z zespołem
3. Anioł na nagrobku ks. Józefa Radziwojczyka (zm. 1897), rzeźba autorstwa Teodora Skoniecznego z Warszawy / Angelas ant kun. Jozef Radziwojczyk (m. 1897) paminklo, skulptūros autorius Teodor Skonieczny z Warszawy / The statue of an angel on the tomb of Father Jozef Radziwojczyk (d. 1897) by Theodor Skonieczny from Warsaw
fot. Norbert Piwowarczyk
4. Modernistyczny pomnik na grobie Karoliny Szmidewalkejo i Janiny Szmidt, lata 30. XX w. / Modernistinis paminklas ant Karolinos Szmidewalkejo ir Janinos Szmidt kapo, XX a. 3-dešimtmetis / The modernist tomb of Karolina szmidewalkejo and Janina Szmidt, the 1930s
fot. Piotr Jamski z zespołem
5. Pomnik nagrobny Izzy Salmonowiczówny (1877-1901) autorstwa Leopolda Wasilkowskiego / Izos Salmonowicz (1877-1901) antkapinis paminklas, autorius Leopold Wasilkowski / The statue on the tomb of Izsa Salmonowicz (1877-1901) by Leopold Wasilkowski
fot. Norbert Piwowarczyk
6. Głowa anioła z pomnika Józefa Montwiłła (1850-1911), rzeźba autorstwa Zygmunta Otto / Anielo galva ant Jozefo Montwiłlo (1850-1911) paminklo, autorius Zygmunt Otto / Angel's head from the tomb of Jozef Montwiłł (1850-1911) by Zygmunt Otto
fot. Norbert Piwowarczyk
7. Pomnik nagrobny ks. Józefa Dauksza (1894-1897), proboszcza kościoła pw. św. Rafała / Św. Rafała kościoles klebono kun. Jozefo Daukszo (1894-1897) antkapinis paminklas / The tomb of Father Jozef Dauksza (1894-1897), the vicar of St. Raphael's Church
fot. Piotr Jamski z zespołem
8. Anonimowy nagrobek w formie słupa z pierwszej połowy XIX w. / Anoniminis stulpo formos paminklas, XIX a. pirmoji pusė / An anonymous pillar-shaped tomb from the early 19th century
fot. Piotr Jamski z zespołem
9. Pomnik nagrobny Józefa Godwoda (1887-1931), działacza PPS, pomnik autorstwa Rafała Jachimowicza (Rapolas Jakimavičius) / PPS veikėjo Jozefo Godwodo (1887-1931) antkapinis paminklas, autorius Rapolas Jakimavičius (Rafal Jachimowicz) / The tomb of Jozef Godwoda (1887-1931), the socialist party activist, created by Rafal Jachimowicz (Rapolas Jakimavičius)
fot. Piotr Jamski z zespołem
10. Figura Matki Boskiej na nagrobku Maurycego Steckiewiczza (1839-1897) / Dievo Motinos Eglės ant Maurycego Steckiewicziaus (1839-1897) paminklo / The statue of the Blessed Virgin Mary on the tomb of Maurycego Steckiewiczz (1839-1897)
fot. Norbert Piwowarczyk
11. Pomnik na grobie ośpediego wileńskiego Jerzego Zajączkowskiego (zm. 1834) i jego syna Adolfa / Vilniaus teisėjo Jerzy Zajączkowski (zm. 1834) ir jo sūnaus Adolfo antkapinis paminklas / The tomb of the Vilnius judge Jerzy Zajączkowski (d. 1834) and his son Adolf
fot. Norbert Piwowarczyk

ARTYSTYCZNA RÓŻNORODNOŚĆ

Na Rossie wiele jest pomników o dość typowych formach, tworzonych przez lokalne warsztaty. Między nimi skrzą się prawdziwe perełki. Najbardziej znana jest ulatujący ku górze anioł z rozerwanymi kajdanami życia. Ustawiono go na grobie młodo zmarłej Izy Salmonowiczówny. Charakterystyczne są pochodzące z pierwszej połowy XIX w. kaplice słupy czy kamienne stele. Kilka pomników utrzymanych jest w modnej w pierwszej połowie XIX wieku klasycyzującej konwencji. Sto lat później większość pomników przyjęła uproszczone modernistyczne kształty. Wśród nich dobrze dobrane proporcje i materiały zwracają uwagę na grób inżyniera Józefa Godwoda. Całości dopełniają kaplice z cmentarną na czele.

MENINĖ PAMINKLŲ ĮVAIROVĖ

Rasose daug paminklų yra sukurta vietinėse dirbtuvėse, neretai jie išsiskiria būdingomis formomis. Jų tarpe galima rasti tikrą meno kūrinį. Vienas iš labiausiai žinomų tokių kūrinių yra dangun kylantis angelas nutraukiantis gyvenimo grandines. Paminklas pastatytas ant jaunystėje mirusios Izos Salmonowiczównos kapo. Būdingi yra XIX a. pirmojoje pusėje atsiradę koplytstulpiai ar akmeninės stelos. Keletas paminklų išlaiko madingas XIX amžiaus pirmojoje pusėje klasicizmo formas. Vėlesniame šimtmetyje dauguma paminklų jau statoma laikantis supaprastinto modernizmo formų. Iš šių tarpo puikiai parinktomis proporcijomis ir medžiaga dėmesį traukia inžinieriaus Józefo Godwodo kapas. Visumą papildo koplyčios su kapinių koplyčia priešakyje.

ARTISTIC DIVERSITY

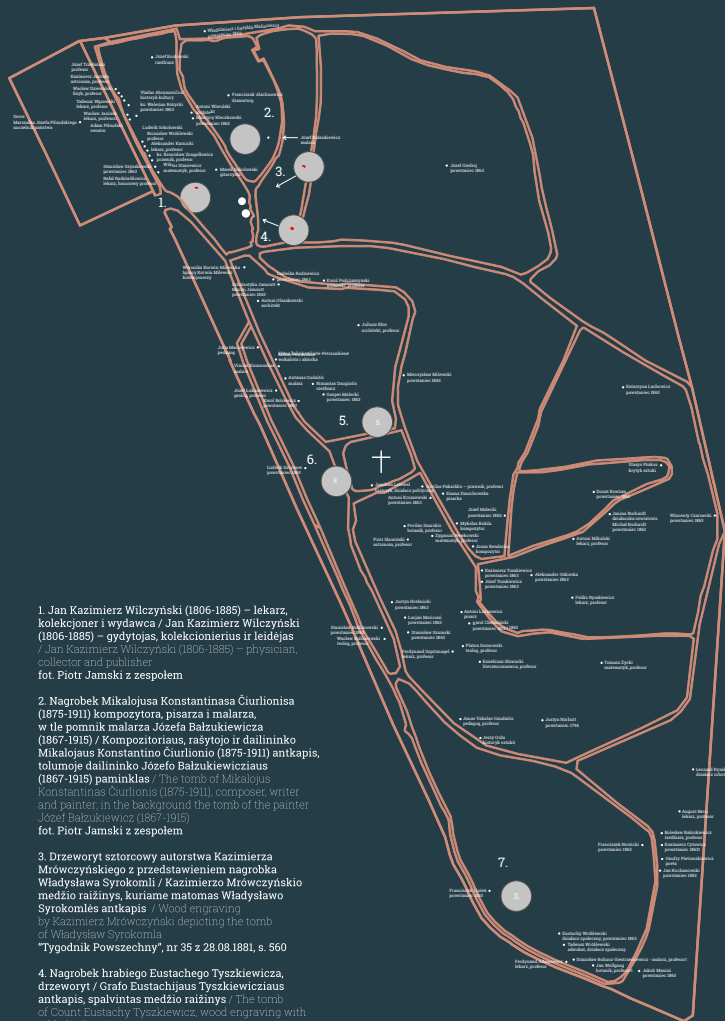
Among the tombs in the Rasos Cemetery many were created by local workshops and often took quite typical forms. However, there are some which are absolutely unique. The most famous one is the statue on the tomb of Iza Salmonowicz, an angel flying up with the shackles of life torn apart. Another characteristic feature are the pillar-shaped shrines or stone steles. Several tombs follow the neoclassical convention, fashionable in the first half of the 19th century. A hundred years later most tombs would adopt the simplified modernist shapes; among them the one with particularly good proportions and materials is the tomb of the engineer Józef Godwod. The chapels, notably the cemetery chapel, complete the coherent whole.

Fot. Norbert Piwowarczyk ↑ →

Rossa. Wileńska nekropolia Rasos. Vilniaus nekropolija The Rasos Cemetery in Vilnius

1. Jan Kazimierz Wilczyński (1806-1885) – lekarz, kolekcjoner i wydawca / Jan Kazimierz Wilczyński (1806-1885) – gydytojas, kolekcionierius ir leidėjas / Jan Kammerer Wilczyński (1806-1885) – physician, collector and publisher
 fot. Piotr Jamski z zespołem

2. Nagrobek Mikolajusa Konstantinasa Ciurlionisa (1875-1911) kompozytora, pisarza i malarza, w tle pomnik malarza Jozefa Balzukiewicza (1867-1915) / Kompozitoriaus, rašytojo ir dailininko Mikolajaus Konstantino Ciurlionio (1875-1911) antkapis, tolimoje dailininko Jozefo Balzukiewicza (1867-1915) paminklas / The tomb of Mikolajus Konstantinas Ciurlionis (1875-1911), composer, writer and painter, in the background the tomb of the painter Jozef Balzukiewicz (1867-1915)
 fot. Piotr Jamski z zespołem

3. Drzeworyt sztorcowy autorstwa Kazimierza Mrówczyńskiego z przedstawieniem nagrobka Władysława Syrokomli / Kazimierzo Mrówczyńskiego medžio raižinys, kuriame matomas Władysława Syrokomles antkapis / Wood engraving by Kazimierz Mrówczyński depicting the tomb of Władysław Syrokomla
 "Tygodnik Powszechny", nr 35 z 28.08.1881, s. 560

4. Nagrobek hrabiego Eustachego Tyszkiewicza, drzeworyt / Grafu Eustachijaus Tyszkiewicziaus antkapis, spalvintas medžio raižinys / The tomb of Count Eustachy Tyszkiewicz, wood engraving with added colouring
 „Tygodnik Ilustrowany”, nr 324 z 11.03.1882, s. 160

5. Fotografia nagrobna Wandy Kończy (zm. 1938) / Antkapinė Wandos Kończy (zm. 1938) fotografija / Photograph on the tomb of Wanda Kończy (d. 1938)
 fot. Piotr Jamski z zespołem

6. Pomnik na grobie Jonasa Basanavičiaus (1851-1927), lekarza, jednego z sygnatariuszy Aktu Niepodległości Litwy 1918 r. / Paminklas ant gydytojo, vieno iš 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro Jono Basanavičiaus kapo (1851-1927) / The tomb of Jonas Basanavičius, one of the signatories of the Act of Independence of Lithuania in 1918
 fot. Piotr Jamski z zespołem

7. Medalion z głową Tadeusza Wróblewskiego (1858-1925), wileńskiego prawnika i twórcy Biblioteki im. Wróblewskich / Medalijonas su Vilniaus teisininko ir Vrublevskių bibliotekos įkūrėjo Tadeusza Wróblewskio (1858-1925) galva / Medallion with the head of Tadeusz Wróblewski (1858-1925), a Vilnius lawyer and the founder of the Wróblewski Library in Vilnius
 fot. Piotr Jamski z zespołem

Popiersie na pomniku Joachima Lelewela 1786-1861
/ Joachim Lelewel (1786 - 1861) bustas
/ Bust on the tomb of Joachim Lelewel (1786-1861)
fot. Piotr Jamski z zespołem

LUDZIE

Spacerując po nostalgicznym ogrodzie pamięci, co krok odkrywamy karty historii polskiej i litewskiej. Napotykamy groby historyka Joachima Lelewela czy Jonasa Basanavičiusa, jednego z tworców litewskiej niepodległości i współczesnego języka litewskiego. Gdzie indziej dotykamy historii mniej znanej, opowiedanej przez powstańców i działaczy społecznych. Jeżeli zejdziemy w bok z głównej alei, to wydeptana ścieżka zaprowadzi nas do grobu profesora literatury Euzebiusza Słowackiego. Nieco dalej spoczął inny wileński profesor, August Bécu, który zginął rażony piorunem kulistym, śpiąc we własnym łóżku. Pierwszy był ojcem, drugi ojczymem poety Juliusza Słowackiego. Uważny obserwator czytając nagrobne napisy zauważy upamiętnienia wybitnych naukowców, polityków, działaczy społecznych, tworców literatury i sztuki, wśród nich „słynnego europejskiego gitarzysty”, jak głosi napis na grobie Marka Sokolowskiego, bankiera i filantropa Józefa Montwiła, trochę zapomnianego dziś poety Władysława Syrokomli, architekta Antoniego Wiwulskiego, litewskiego malarza, kompozytora i pisarza Mikalojus Konstantinasa Ciurlionisa. A jeżeli zapuścimy się w najdalsze rejony cmentarza, być może uda się dotrzeć na grób Tadeusza Wróblewskiego, szczególnie zasłużonego dla historii Wilna, twórcy jednej z najważniejszych bibliotek naukowych miasta. Niestety, niektórych grobów, jak chociażby malarza Franciszka Smuglewicza, nie będzie nam dane odnaleźć, ponieważ zniknęły one wraz ze zburzonymi katakumbami.

ŽMONĖS

Vaikščiodami po nostalgiską atminties sodą, kiekviename žingsnyje atverčiame Lenkijos ir Lietuvos istorijos puslapius. Prainame pro istoriko Joachimo Lelewelio ar vieno iš Lietuvos nepriklausomybės kūrėjų ir lietuvių kalbos puoselėtojo Jono Basanavičiaus kapus. Kiek toliau prisiliečiame prie mažiau žinomos, sukilėlių ir visuomenės veikėjų papasakotos istorijos. Jeigu iš pagrindinės alejos pasuksime į šalį, tai ištryptas takelis nuves mus prie literatūros istorijos profesoriaus Euzebijaus Słowackio kapo. Dar šiek tiek atokiau ilsisi Vilniaus universiteto profesorius Augustas Bécu, kuris miegodamas savo lovoje žuvo nuo kamuolinio žaibo. Pirmasis iš minėtųjų buvo Julijaus Słowackio tėvas, antrasis patėvis. Atidus stebėtojas skaitydamas antkapinius užrašus pastebės garsių mokslininkų, politikų, visuomenės veikėjų, literatūros ir meno kūrėjų, jų tarpe ir „garsiojo europos gitaristo“, kaip skelbia užrašas ant Marko Sokolowskio kapo, bankininko ir filantropo Józefo Montwiłlo, šiandien jau kiek primiršto poeto Władysława Syrokomlės, architekto Antano Wiwulskio, lietuvių dailininko, kompozitoriaus ir rašytojo Mikalojaus Konstantino Ciurlionio pavardės. O jeigu leisimės į labiausiai nutolusias kapinių dalis, gal būt mums pavyks prieiti ypač nusipelnusio Vilniaus istorijai, vienos iš svarbiausių miesto mokslinės bibliotekos (kurioje Tadeuszo Wróblewskio kapą. Deja, kai kurių kapų, kaip kad Franciszka Smuglewiciaus, mums jau nebus lemta surasti, kadangi jie išnyko kartu su nugriautomis katakombomis.

THE PEOPLE

While walking in the Rasos Cemetery we are constantly reminded of Polish or Lithuanian history. We encounter the tomb of the Polish historian Joachim Lelewel or that of Jonas Basanavičius, one of the fathers of the independence of Lithuania and of the contemporary Lithuanian language. In other places we come across the less well known historical figures of insurgents and social activists. When we leave the main alley, a side path leads us to the tomb of the professor of literature, Euzebiusz Słowacki. A little further is the tomb of another Vilnius professor, August Bécu, who died struck by ball lightning while sleeping in his own bed. The former was the father of the poet Juliusz Słowacki, the latter was his stepfather. The visitor encounters the names of eminent scholars, politicians, social leaders, writers and artists, such as the "famous European guitarists", as the inscription on the tomb of Marek Sokolowski reads, the banker and philanthropist Józef Montwiłł, the poet Władysław Syrokomla, now a little forgotten, the architect Antoni Wiwulski, or the Lithuanian painter, composer and writer Mikalojus Konstantinas Ciurlionis. And if we delve into the furthest recesses of the cemetery, we may reach the tomb of Tadeusz Wróblewski, who was particularly important in the history of Vilnius and was the founder of one of the most important libraries in the city. Sadly, some tombs, like the tomb of the painter Franciszek Smuglewicz, can no longer be found, as they disappeared when the catacombs were demolished.

Fot. Norbert Piwowarczyk →

Rossa. Wileńska nekropolia

Rasos. Vilniaus nekropolija

The Rasos Cemetery in Vilnius

1. Kwatera polskich żołnierzy przed Starą Rossą, widok przez przebudowę w 1936 r. / Lenkų karių kvartalas prieš Senąsias Rasas, vaizdas prieš rekonstrukciją 1936 m. / The Military Cemetery in front of the Old Rasos before the rebuild in 1936.
Biblioteka Narodowa, sygnatura Pocz. 7091

2. Ignacy Mościcki przemawiający na cmentarzu Na Rossie w Wilnie podczas złożenia do grobu serca Józefa Piłsudskiego, 1936 r. / Ignacas Mošcickis skaitantis kalbą Rasų kapinėse Vilniuje Jozefo Piłsudskio širdies laidojimo ceremonijos metu, 1936 m. / President Ignacy Mościcki giving a speech during the burial of Józef Piłsudski's heart in the Rasos Cemetery in Vilnius, 1936.
Biblioteka Narodowa, sygnatura F. 4689

3. Weterani Powstania 1863 r. na tkwaty wojskowej cmentarza Na Rossie, 1936 r. / 1863 r. Sakūlmo veteranai prie karių kapinių Rasose, 1936 m. / Veterans of the January Uprising of 1863 in front of the Military Cemetery 1936.
Biblioteka Narodowa, sygnatura F. 25208/1

4. Warta przy mauzoleum Marszałka Józefa Piłsudskiego, pocztówka z 1939 r. / Garbės sargyba prie Marišalkos Jozefo Piłsudskio mauzolejaus, 1939 m. atvirukas / The military honour guard at Józef Piłsudski's Mausoleum, postcard from 1939.
Biblioteka Narodowa, sygnatura Pocz. 7098

5. Widok na cmentarz wojskowy przed Starą Rossą, pocztówka z 1936 r. / Vaizdas į karių kapines prieš Senąsias Rasas, 1936 m. atvirukas / The Military Cemetery in front of the Old Rasos, postcard from 1936.
Biblioteka Narodowa, sygnatura Pocz. 7093

6. i 7. Groby polskiego i litewskiego żołnierza na Starej Rossie / Lietuvių ir lenkų karių kapiai Senosiose Rasose / Graves of Polish and Lithuanian soldiers in the Old Rasos.
fot. Piotr Jamski z zespołem

Widok na cmentarz wojskowy przed Starą Rossą, pocztówka z 1936 r.
/ Vaizdas į karių kapines prieš Senąsias Rasas, 1936 m. atvirukas
/ The Military Cemetery in front of the Old Rasos, postcard from 1936
Biblioteka Narodowa, sygnatura Pocz. 7093

BOHATEROWIE

Szczególne miejsce w narodowej pamięci Polaków i Litwinów zawdzięcza Ressa bohaterom, którzy spoczęli w jej ziemi. Groby polskich żołnierzy, którzy polegli w latach 1919-1920 i w trakcie II wojny światowej, otaczają mogiłe Matki i Serca Syna, w której u boku Marii z Billewiczów Piłsudskiej złożono serce Marszałka. Na Nowej Rossie pochowano żołnierzy polskich i litewskich, którzy zginęli podczas walk o Wilno w październiku 1920 r. Oprócz nich spoczywa tam pięciu żołnierzy z Samoobrony Wileńskiej, poległych w walkach ulicznych z Niemcami i bolszewikami w końcu grudnia 1918 r. i na początku stycznia 1919 r. Na Rossie znajdziemy też mogiły konspiratorów przeciwstawiających się caratowi, uczestników zrywów narodowych, a wśród nich wielu powstańców z 1863 r.

HEROJAI

Ypatingą vietą lenkų ir lietuvių tautinėje atmintyje užima didvyriai, kurie atgule šioje žemėje 1919-1920 metais II pasaulinio karo metu žuvusių lenkų karių kapai supa Motinos ir Sūnaus Širdies kapą, kuriame šalia Marijos iš Billewiczų Piłsudskos yra palaidota Marszałko širdis. Natūjosiose Rasose buvo palaidoti lietuvių ir lenkų kariai, kurie žuvo 1920 metų lapkričio kovose dėl Vilniaus. Be jų ten dar palaidoti penki Vilniaus Savigynos kariai, kurie žuvo gatvės kovose su vokiečiais ir bolševikais 1918 metų gruodį ir 1919 sausio pradžioje. Rasose taip pat rasime konspiratorių, pasipriešinusių caro valdžiai kapus, tautinių pakilimų dalyvių kapus, o tarp jų daugelį 1863 m. sukilimo dalyvių.

THE HEROES

The great importance of the Rasos Cemetery for the Polish and Lithuanian national identity is due to the heroes who are buried there. The graves of Polish soldiers who were killed in the years 1919-1920 and during WWII surround the mausoleum of the Mother and Son's Heart, which enshrines Marshal Józef Piłsudski's heart buried next to his mother, Maria Piłsudska née Billewicz. The New Rasos Cemetery houses the graves of Polish and Lithuanian soldiers who were killed while fighting for Vilnius in October 1920 and of five soldiers from the Vilnius Self-Defence, killed in the fights against the Germans and Bolsheviks in late December 1918 and early January 1919. The Rasos Cemetery also houses the graves of conspirators against the tsar and of national insurgents, including many participants of the January Uprising in 1863.

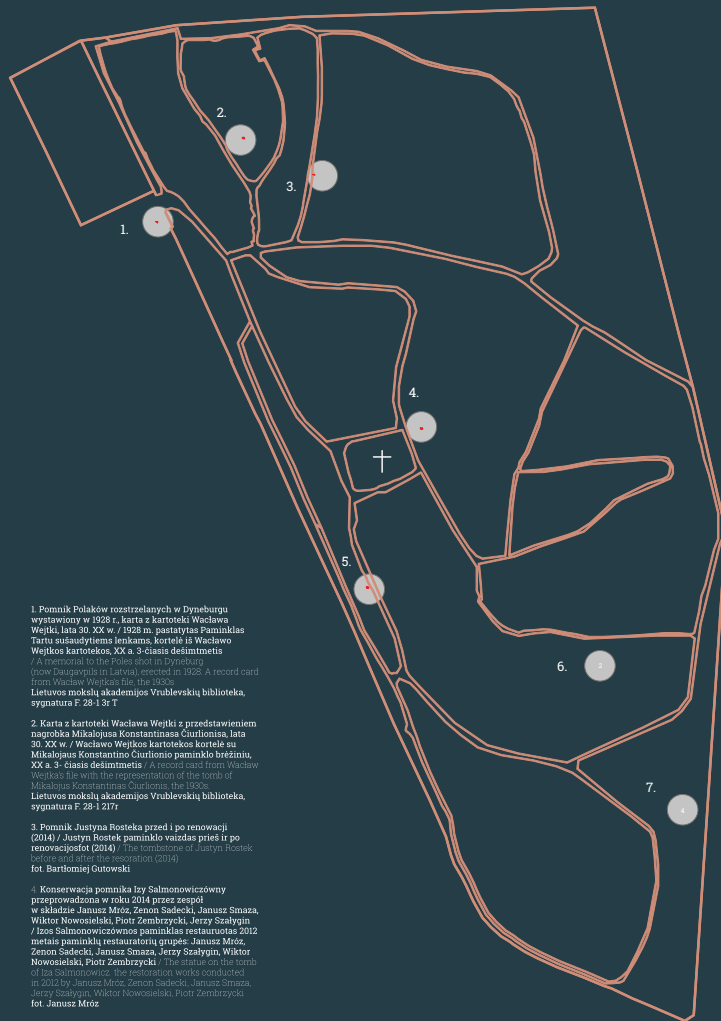

Weterani Powstania 1863 r. na tle kwatery wojskowej cmentarza Na Rossie, 1936 r.
/ 1863 r. Sukilimo veteranai prie karių kapinių Rasose, 1936 m. / Veterans of the January Uprising of 1863 in front of the Military Cemetery, 1936
Biblioteka Narodowa, sygnatura F. 25208/1

Fot. Norbert Piwowarczyk →

Rossa. Wileńska nekropolia Rasos. Vilniaus nekropolija The Rasos Cemetery in Vilnius

1. Pomnik Polaków rozstrzelanych w Dyneburgu wystawiony w 1928 r. Karta z kartoteki Wacława Wejtki, lata 20. XX w. / 1928 m. pastatymas Paminklas Tartu sušaudytiems lenkams, kortelė iš Wacława Wejtkos kartotekos, XX a. 3-ciasis dešimtmetis / A record card from Wacław Wejtkas file, the 1920s. Lietuvos mokslių akademijos Vrublevskių biblioteka, signatura F. 28-1-3r-T

2. Karta z kartoteki Wacława Wejtki z przedstawieniem nagrobka Mikalojaus Konstantinasa Čiurlionisa, lata 20. XX w. / Wacława Wejtkos kartotekos kortelė su Mikalojaus Konstantino Čiurlioniso paminklo brėžiniu, XX a. 3- ciasis dešimtmetis / A record card from Wacław Wejtkas file with the representation of the tomb of Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, the 1920s. Lietuvos mokslių akademijos Vrublevskių biblioteka, signatura F. 28-1-217

3. Pomnik Justyna Rostek przed i po renowacji (2014) / Justyn Rostek paminklo vaizdas prieš ir po renovacijos (2014) / The tombstone of Justyn Rostek before and after the restoration (2014) fot. Bartłomiej Outowski

4. Konserwacja pomnika Iry Salmonowiczówny przeprowadzona w roku 2014 przez zespół w składzie Janusz Mróz, Zenon Sadecki, Janusz Smaza, Wiktor Nowosielski, Piotr Zembrzycki, Jerzy Szabлян / Izos Salmonowiczownos paminklas restauruotas 2012 metais paminklų restauratorių grupės: Janusz Mróz, Zenon Sadecki, Janusz Smaza, Jerzy Szabлян, Wiktor Nowosielski, Piotr Zembrzycki / The status on the tomb of Iry Salmonowicz, the restoration works conducted in 2014 by Janusz Mróz, Zenon Sadecki, Janusz Smaza, Jerzy Szabлян, Wiktor Nowosielski, Piotr Zembrzycki fot. Janusz Mróz

5. Konserwacja nagrobka Aurelii Budeckiej-Mikuliczowej przeprowadzona w roku 2012 przez Janusza Mróza i Zenona Sadeckiego / Aurelijos Budeckos-Mikuliczovos antkapis restauruotas 2012 metais paminklų restauratorių grupės: Janusz Mróz ir Zenon Sadecki / The tomb of Aurelia Budecka-Mikuliczowa, the restoration works conducted in 2012 by Janusz Mróz and Zenon Sadecki fot. Janusz Mróz

6. Widok pomnika Tomasz Życkiego po renowacji w okresie dywulzjiolucia międzywojennego / Tomasz Życki paminklo vaizdas po renovacijos tarpukario laikotarpiu / The tombstone of Tomasz Życki after the restoration works in the 1920s / Archiwum Kultūros paveldo departamentas

Pomnik po wspólnie przeprowadzonych pracach konserwatorskich / Paminklas po naujai atliktai restauravimo darbai / The tombstone after the contemporary restoration works fot. Piotr Jamski z zespołem

7. Pomnik Augusta Bécu, stan nagrobka z ok. 1930 r. / Augusto Bécu paminklas apie 1930 m. / The tombstone of August Bécu, the state from around 1930 Lietuvos mokslių akademijos Vrublevskių biblioteka, signatura F. 46-102

Konserwacja nagrobka Aurelii Radeckiej-Mikuliczowej przeprowadzona w roku 2012 przez Janusza Mroza i Zenona Sadeckiego / Aurelijos Radeckos-Mikuliczowos antkapis restauruotas 2012 metais paminklų restauratorių grupės: Janusz Mróz ir Zenon Sadecki / The tomb of Aurelia Radecka-Mikuliczowa - the restoration works conducted in 2012 by Janusz Mroz and Zenon Sadecki
fot. Janusz Mróz

KONSERWACJA I DOKUMENTACJA

Zaangażowanie działającego od 1990 r. Społecznego Komitetu Opieki nad Starą Rosą pozwoliło na przeprowadzenie wielu prac porządkowych, zabezpieczających i konserwatorskich. Było to możliwe dzięki wsparciu finansowemu ze zbiorów publicznych, współpracy z organizacjami pozarządowymi i osobami prywatnymi, a także dzięki funduszom polskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W ostatnich latach wileński magistrat uzyskał dotację z funduszy europejskich na przeprowadzenie rewitalizacji cmentarza.

Na Rosnie jeszcze w wieku XIX podejmowane były próby spisania nagrobnych napisów i opisanie pomników. W latach 2013-2016 pracownicy i współpracownicy Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie wykonali dokumentację cmentarza, która jest dostępna on-line na stronie: www.cmentarznarossie.uksw.edu.pl.

APSAUGA IR DOKUMENTACIJA

1990 metais įsteigto Senųjų Rasų priežiūros visuomeninio komiteto veiklos dėka, panaudojant lėšas surinktas iš visuomenės aukų, sukauptas iš bendradarbiavimo tarp nevyriausybinų organizacijų ar privačių asmenų, taip pat iš Kultūros ministerijos Tautinio paveldo departamento buvo galima atlikti daug tvarkymo, paminklų apsaugos bei restauravimo darbų. Pastaraisiais metais Vilniaus savivaldybė gavo Europos fondų dotaciją kapinių atnaujinimo darbams vykdyti.

Rasose jau nuo XIX amžiaus buvo bandoma surašyti ir aprašyti antkapinius paminklus. 2013-2016 metais Varšuvos Kardinolo Stefano Wyszyńskiego universiteto Meno istorijos fakulteto darbuotojai atliko tokius dokumentavimo darbus ir jų rezultatus paskelbė tinklalapyje www.cmentarznarossie.uksw.edu.pl.

RESTORATION AND DOCUMENTATION

The involvement of the Committee for the Preservation of The Old Rasos Cemetery (founded in 1990) has resulted in conducting tidying, protection and restoration works, which were funded from public fundraising, the contribution of NGOs and private donors and from the funds of the Polish Ministry of Culture and National Heritage. Recently the Vilnius City Council received EU funding for the restoration of the Rasos Cemetery.

Attempts to describe the tombs and record the inscriptions have been made since the 19th century. In the years 2013-2016 a research team consisting of staff members and associates of the Institute of History of Art of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw carried out such a documentary project, the results of which are published at www.cmentarznarossie.uksw.edu.pl.

Konserwacja nagrobka Aurelii Radeckiej-Mikuliczowej przeprowadzona w roku 2012 przez Janusza Mroza i Zenona Sadeckiego / Aurelijos Radeckos-Mikuliczowos antkapis restauruotas 2012 metais paminklų restauratorių grupės: Janusz Mróz ir Zenon Sadecki / The tomb of Aurelia Radecka-Mikuliczowa - the restoration works conducted in 2012 by Janusz Mroz and Zenon Sadecki
fot. Janusz Mróz

Fot. Norbert Piwowarczyk →

Rossa. Wileńska nekropolia Rasos. Vilniaus nekropolija The Rasos Cemetery in Vilnius

1. Pomnik Jana Powstańskiego (1809-1894) z warszawskiej pracowni Andrzeja Pruszyńskiego / Jano Powstańsko (1809-1894) paminklas is Andrzejaus Pruszyńskio dirbtuvių Varsiuoje / The tomb of Jano Powstański (1809-1894) from the Warsaw workshop of Andrzej Pruszyński
fot. Piotr Jamski z zespołem

2. Pomnik Jonasa Vengrisa (1877-1935) autorstwa Rudolfa Biknera / Jono Vengrio (1877-1935) paminklas, autorius Rudolfas Bikneris / The tomb of Jonas Vengris (1877-1935)
by Rudolf Bikner
fot. Piotr Jamski z zespołem

3. Pomnik nagrobny rodziny Dolistich, wystawiony w roku 1892 przez Janą Arasimowiczę / Dolinskių šeimos antkapinis paminklas, pastatytas 1892 metais Jano Arasimowicziaus / The tomb of The family Dolistich, erected in 1892 by Jano Arasimowicz
fot. Piotr Jamski z zespołem

4. Pomnik nagrobny rodziny Zemaitis, wystawiony w 1977 r. autorstwa Leonasa Zuklysa (rzeźbiarz) i Sigitmundasa Pipynė (architektas) / Zemaičių šeimos antkapinis paminklas, pastatytas 1977 m., autorius Leonas Zuklys (skulptorius) ir Sigitmundas Pipynė (architektas) / The tomb of the family Zemaitis, erected in 1977, created by Leonas Zuklys (sculptor) and Sigitmundas Pipynė (architect)
fot. Piotr Jamski z zespołem

5. Pomnik na grobie Mateusza Lipskiego (1822-1891) autorstwa Bolesława Sobolewskiego / Paminklas ant Mateuszo Lipskio (1822-1891) kapo, autorius Bolesław Sobolewski / The tomb of Mateusz Lipski (1822-1891)
by Bolesław Sobolewski
fot. Piotr Jamski z zespołem

6. Pomnik nagrobny Aleksandra Komara (1830-1866) autorstwa Bolesława Jacuńskiego / Aleksandro Komaro (1830-1866) antkapinis paminklas, autorius Bolesław Jacuński / The tomb of Aleksandra Komara (1830-1866) by Bolesław Jacuński
fot. Piotr Jamski z zespołem

TWÓRCY

Koncepcja urozmaiconego pod względem widokowym cmentarza wyszła od architekta – klasycysty Pietra de Rossiego. Autorem założenia cmentarza wojskowego był Wojciech Jastrzębowski. Zdecydowana większość pomników na wileńskiej Rossie stawiana była przez konkurujące ze sobą lokalne warsztaty – Biknerów, Baranowskich, Pawłowskich. Niektóre upamiętnienia tworzyli jednak przebywający w Wilnie artyści: Jakub Rosiński, Józef Horbaczewski, Józef Andruszkiewicz, Bolesław Bażukiewicz, Leonas Žuklys czy Rafał Jachimowicz. Jest też kilka pomników sprowadzonych do Wilna z innych ośrodków. Ich twórcami byli m.in. warszawski zakład Pruszyńskich, Leopold Wasilkowski i Zygmunt Otto. Co ciekawe, jeden z pomników sprowadzono aż z oddalonego o 600 km Żytomierza, choć nie wyróżnia się on specjalnie wśród innych nagrobków.

KŪRĖJAI

Nevienalycio peizažo kapinių vizija priklauso architektui klasicistui Pietriui de Rossi. Karių kapinių įsteigimo autorius buvo Wojciech Jastrzębowski. Didžioji dauguma antkapių Vilniaus Rasose buvo kuriami ir statomi keliose tarpusavyje konkuruojančiose vietinėse dirbtuvėse – Biknerių, Baranowskių, Pawłowskių. Kai kuriuos paminklus vis dėlto kūrė atvykę į Vilnių autoriai: Jakub Rosiński, Józef Horbaczewski, Józef Andruszkiewicz, Bolesław Bażukiewicz, Leonas Žuklys ar Rafał Jachimowicz. Yra ir keletas paminklų, kurie į Vilnių buvo atgabenti iš kitur. Jų autoriai tarp kitų buvo Pruszyńskių dirbtuvės Varšuvoje, Leopold Wasilkowski ir Zygmunt Otto. Įdomu, kad vienas paminklas, nors ir nekuo ypatingu neišsiskiriantis iš kitų antkapių tarpo, buvo atgabentas iš 600 kilometrų nutolusio Žitomiežo.

THE ARTISTS

The idea of a landscape cemetery was originated by a Classicist architect, Pietro de Rossi, and the Military Cemetery was designed by Wojciech Jastrzębowski. The vast majority of the tombs in the Rasos Cemetery were built by the competing local workshops – Bikner's, Baranowski's, Pawłowski's. However, some monuments were created by the Vilnius artists, such as Jakub Rosiński, Józef Horbaczewski, Józef Andruszkiewicz, Bolesław Bażukiewicz, Leonas Žuklys or Rafał Jachimowicz. Several tombs were brought to Vilnius from other places, created e.g. by Pruszyński's workshop from Warsaw, Leopold Wasilkowski or Zygmunt Otto. Interestingly, one of the tombs was brought from Żytomierz, situated 600km away, but it is in no way different from the other tombs.

Rossa. Wileńska nekropolia

Wystawa zorganizowana przez Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA poświęcona jest wileńskiemu cmentarzowi Na Rossie. To najcenniejszy ze starych cmentarzy Wilna, malowniczo położony na wzgórzach porośniętych starodrzewem. Przedstawia ogromną wartość historyczną, jako miejsce pochówku wielu znanych osób, a także wartość artystyczną, ze względu na cenne obiekty sztuki i architektury sepulkralnej. Cmentarz ten, będący częścią polskiego dziedzictwa znajdującego się poza granicami kraju jest również istotnym elementem dziedzictwa i tożsamości współczesnej, niepodległej Litwy.

Nekropolię szczególną troską otacza Społeczny Komitet Opieki nad Starą Rossą, pozyskując fundusze z publicznych zbiorów oraz od prywatnych darzczyńców. Współpracuje również z polskimi organizacjami pozarządowymi prowadzącymi prace konserwatorskie, m.in. dzięki dotacjom polskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2018 strona litewska podjęła projekt rewitalizacji cmentarza finansowany za środków unijnych i samorządu miasta Wilna.

Wystawa jest pokłosiem prac dokumentacyjnych prowadzonych w latach 2013-2016 na cmentarzu Na Rossie, które zrealizowane zostały w ramach grantu z Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki przez Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie we współpracy z Litewskim Uniwersytetem Edukologicznym (lit. Lietuvos edukologijos universitetas). Jednym z efektów prac jest dostępny on-line katalog pomników nagrobnych: cmentarznarossie.sztuka.edu.pl

Rasos. Vilniaus nekropolija

Lenkijos Kultūros Paveldo Užsienyje Nacionalinio Instituto POLONIKA organizuota paroda yra skirta Vilniaus Rasų kapinėms. Šios vaizdingai pasklidusios tarp senais medžiais apaugusių kalvų kapinės laikomos pačiomis vertingiausiomis iš visų Vilniaus kapinių. Nenusakomos istorinės reikšmės vieta, kur palaidota daug žinomų asmenų, nemažiau svarbi ir meniniu požiūriu, dėl čia esančių ypatingų kapinių meno ir architektūros objektų. Šios kapinės yra ne tik lenkų kultūros paveldo esančio užsienyje dalis, bet ir svarbus nepildusimos Lietuvos šiuolaikinio paveldo bei tapatybės elementas. Su ypate dideliu rūpesčiu šie nekropoliją globoja Senųjų Rasų priežiūros visuomeninis komitetas, kuris savo veidui lėšas kaupia rinkdamas visuomeninės bei privačių asmenų aukas, taip pat bendradarbiavimo su Lenkijos nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios vykdo restauravimo darbus bei Nacionalinio Kultūros ir Paveldo Ministerijos dotacijų dėka. 2018 metais Lietuva pradėjo vykdyti ir finansuoti kapinių revitalizavimo projektą.

Ši paroda yra 2013-2018 metais vykdytų Rasų kapinių dokumentacijos tvarkymo darbų rezultatas. Darbus, kurie buvo finansuojami pagal Nacionalinę Humanistikos Vystymo Programą atliko Varšuvos Stefano Wyszyńskiego universiteto Meno istorijos institutas kartu su Edukologijos universitetu Vilniuje. Vienas iš atliktų darbų yra antkapinių paminklų katalogas on-line: cmentarznarossie.sztuka.edu.pl

The Rasos Cemetery in Vilnius

The exhibition organized by the National Institute of Polish National Heritage Abroad POLONIKA covers the Rasos Cemetery in Vilnius, Lithuania, the most precious of the old cemeteries in Vilnius. It is situated on picturesque hills covered in old trees and has enormous value both historic, as the burial place of many notable people, and artistic, because of its art and architecture. This cemetery is a part of Polish heritage outside the Polish state, but at the same time it is a significant element of the heritage and identity of the present-day independent Lithuania. The necropolis is under the care of the Committee for the Preservation of the Old Rasos Cemetery, which raises the funds through collections and private donations as well as by means of the co-operation with Polish NGOs which conduct restoration work financed – among others – by the Polish Ministry of Culture and National Heritage. In 2018 a restoration programme was set up by the Lithuanian authorities.

The exhibition is the result of the documentative project conducted between 2013 and 2016 in the Rasos Cemetery. It was financed from a grant within the National Programme for the Development of Humanities and carried out by the Institute of History of Art of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw in co-operation with the Lithuanian University of Educational Sciences (Lietuvos Edukologijos Universitetas). One of the effects of the work is the on-line catalogue of the tombs in the cemetery: cmentarznarossie.sztuka.edu.pl

Autorzy wystawy // Parodos autoriai // Exhibition curated by:
dr hab. Anna Sylwia Czyż, prof. UKSW, dr Bartłomiej Gutowski
Autorzy fotografii // Fotografijos autorius // Photographs by:
Norbert Piwowarczyk, Piotr Jamski z zespołem

Organizator // Organizatorius // Organized by:
Instytut POLONIKA
Instytucja nadzorująca // Prižiūrinti institucija // Overseen by:
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Współpraca // Bendradarbiavimas // Organized in co-operation with:
Narodowe Centrum Kultury
Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Scenografia wystawy // Parodos scenografija // Exhibition design by:
Maciej Stefanski, Robert Pludra, Katarzyna Moszczynska
Opracowanie graficzne // Grafinis sprendimas // Graphic design by:
Anna Stefańska

Honorowy patronat nad wystawą objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Paroda globuojama Kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijos
Exhibition under the Honorary Patronage of the Ministry of Culture and National Heritage

